

**TIJDSCHRIFT
VOOR
NUMISMATIEK**

**EUROPEES GENOOTSCHAP
VOOR MUNT- EN PENNINGKUNDE**

MEI-JUNI 1979 - VOL. XXIX - Nr. 3

TWEEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

DE GOUDEN DUKATONS VAN KAREL II (1665-1700)

André VAN KEYMEULEN

Hoewel we over talrijke archiefstukken beschikken die handelen over de aanmunting van de gouden dukaton, is het nog steeds niet duidelijk of deze muntsoort als een werkelijke munt dan wel als een schenkenpenning moet aangezien worden. Volgens bepaalde teksten is de gouden dukaton in omloop gebracht tegen 60 gulden en ook de muntrekeningen maken melding van de fabricatie van dergelijke stukken. Anderzijds stellen we vast dat de door de muntrekeningen vernoemde stukken nog niet in werkelijkheid teruggevonden zijn, terwijl daarentegen gouden dukatons gekend zijn waarvan geen enkel spoor aangetroffen is in de muntrekeningen.

Momenteel kennen we vier verschillende typen voor de gouden dukatons van Karel II. Van deze vier typen zijn er slechts drie die volledig overeenstemmen met de reeds gepubliceerde typen voor de zilveren dukatons (zie A. VAN KEYMEULEN. De hele en halve zilveren dukatons van Karel II (1665-1700), *Tijdschrift voor Numismatiek* 1978, blz. 1-13). Het vierde type voor de gouden dukatons, te Brussel uitgegeven, is in feite een variant van de keerzijdestempel der typen 4 en 5 van de zilveren dukatons.

Het is dank zij de Oostenrijkse keizer Karel VI (1711-1740), opvolger van Karel II, dat we thans over bepaalde inlichtingen beschikken aangaande de aanmunting van de gouden dukaton. Toen Karel VI in 1717 in de Zuidelijke Nederlanden ingehuldigd werd, had de vorst de wens uitgedrukt dat de inhuldigingsplechtigheden een getrouwe weergave zouden zijn van deze welke in 1666 plaats hadden naar aanleiding van de troonsbestijging van Karel II. Burggraaf de Vooght, raadsman en commissaris van de domeinen en financiën, gaf aan de muntmeesters generaal de opdracht hem bijzonderheden te verstrekken nopens het aantal en de aard van de muntstukken die de regering besteld had voor de plechtigheid van 1666. In het rapport van de muntmeesters generaal wordt gewag gemaakt van een fabricatie te Brussel van 23 goudstukken ter grootte van de dukaton. Deze inlichting wordt bevestigd door het verslag van de Muntkamer over de opening en controle van de muntbus van de Brusselse partikuliere muntmeester voor de geleverde produktie tussen 28 januari en 11 oktober 1666. Deze twee totaal verschillende dokumenten duiden op de vervaardiging van 23 gouden dukatons te Brussel in 1666. Het is zeer waarschijnlijk dat men bij deze 23 gouden schenkenpenningen (zoals de teksten ze noemen) van Brusselse makelij ook nog een identiek aantal Antwerpse gouden dukatons

moet bijrekenen. De Antwerpse muntrekening voor de periode van 28 januari tot 9 augustus 1666 vermeldt immers dat er voor 7 mark en 6 sterling «goude saygeldt en de schenckpenningen» vervaardigd zijn, een gewicht dat ongeveer overeenstemt met dat van 23 gouden dukatons. Ook aan deze produktie kan men weinig twijfelen vermits de muntrekeningen ook de bestemming van de goudstukken kenbaar maken. Zo weet men dat de 23 Brusselse stukken bestemd waren om uitgedeeld te worden onder de goeverneur generaal van de Zuidelijke Nederlanden en de voornaamste leden van de collaterale raden terwijl de Antwerpse stukken rechtstreeks aan de koning zelf overgemaakt werden.

Ondanks de gegevens afkomstig uit geschreven archiefstukken is het onmogelijk de juiste beschrijving te geven van de 46 gouden dukatons die in 1666 aangemunt werden, om de eenvoudige reden dat tot op heden geen enkel exemplaar ervan teruggevonden is. Het is meer dan waarschijnlijk dat deze stukken dezelfde beeldenaars hadden als de zilveren dukatons van het eerste type.

Na de beschrijving van de voor- en keerzijde van elk type, vermelden we voor elke muntslagplaats volgende gegevens :

- 1) omschrift van de voorzijde
- 2) omschrift van de keerzijde
- 3) beschrijving van de kant
- 4) de gekende jaartallen
- 5) de referenties naar EVG-H (= H. ENNO VAN GELDER et M. HOC, *Les monnaies des Pays-Bas bourguignons et espagnols, 1434-1713*, Amsterdam, 1960) en RBN (= *Revue Belge de Numismatique et de Sigillographie*).

TYPE 1

Vz. : borstbeeld van Karel II, op jeugdige leeftijd, naar rechts.

Kz. : gekroond wapenschild van de vorst, gehouden door twee staande leeuwen ; het juweel van de Orde van het Gulden Vlies hangt onderaan het wapenschild en snijdt het omschrift.

Dit type is identiek aan type 1 van de zilveren dukatons.

Brabant - munthof Antwerpen

- 1) CAROL.II.D.G.HISP.ET.INDIAR.REX / .16 hand 76.
- 2) .ARCHID.AVST.DV / X.BVRG.BRAB.Z^c
- 3) Effen
- 4) 1676 (enig ex. in het Penningkabinet te Parijs, 42,78 g)
- 5) EVG-H 346-1A ; RBN 76, 1924, blz. 32-33.

Brabant - munthof Brussel

- 1) CAROL.II.D.G.HISP.ET.IDIAR.REX / I6 engelenhoofd 69.
- 2) .ARCHID.AVST.DV / X.BVRG.BRAB.Z^c.
- 3) Effen
- 4) 1669 (enig ex. in het Penningkabinet te Brussel, 44,52 g)
- 5) EVG-H — ; RBN 76, 1924, blz. 32 en pl. I, nr. 1.

Het werk Van Gelder en Hoc vermeldt eveneens een Brusselse gouden dukaton van 1676. A. DELMONTE, *Le Benelux d'or - De gouden Benelux*, Amsterdam, 1964, geeft dit stuk eveneens op en verwijst naar dezelfde bibliografische referenties als EVG-H, te weten het artikel van de heer M. Hoc verschenen in RBN 1924 doch waar slechts uitsluitend het Antwerps stuk van 1676 vernoemd wordt. Tot nu toe hebben we nog geen spoor aangetroffen van een Brusselse gouden dukaton van 1676 zodat we sterk geneigd zijn aan te nemen dat beide voornoemde auteurs de twee muntslagplaatsen onderling verward hebben.

Wat betreft het eerste type van de gouden dukatons hebben we momenteel volgende situatie : a) volgens de archiefstukken werden in 1666 te Antwerpen en te Brussel stukken vervaardigd die nog steeds onvindbaar zijn ; b) het Penningkabinet van Brussel bezit een Brusselse gouden dukaton van 1669 en het Penningkabinet van Parijs een Antwerpse gouden dukaton van 1676 waarover de geschreven bronnen geen melding maken ; c) EVG-H vermeldt het bestaan van een Brusselse dukaton van 1676, die we nergens teruggevonden hebben, maar spreekt daarentegen niet over het stuk van 1669 uit deze muntslagplaats afkomstig.

Steeds volgens de dokumenten uit die tijd blijkt dat het muntatelier van Brussel 10 gouden dukatons geslagen heeft in uitvoering van een order van 26 maart 1686 en nogmaals 6 andere exemplaren ingevolge een ordonnantie van 27 mei van hetzelfde jaar. De exemplaren van de eerste

bestelling waren bestemd voor de koning, de andere zes van de tweede aanmuntning moesten geleverd worden aan de gouverneur generaal van de Zuidelijke Nederlanden.

Momenteel kennen we drie exemplaren van Brusselse gouden dukatons met datum 1687, die onderling uit twee verschillende typen bestaan. Dank zij de stempelvergelijking van deze goudstukken met de typen van de zilveren dukatons, was het mogelijk deze twee typen chronologisch te rangschikken en in verband te brengen met de respektievelijke ordonnances waarvan sprake was.

TYPE 2

Vz. : borstbeeld van Karel II, op oudere leeftijd, naar rechts. Onderaan het borstbeeld staat het engelenhoofd.

Kz. : gekroond wapenschild van de vorst, gehouden door twee staande leeuwen die met een poot op een voetstuk steunen dat zich onderaan het wapenschild bevindt. Het omschrift wordt op twee plaatsen onderbroken door de poten van de leeuwen, terwijl de woorden DVX en BVRG gescheiden worden door het juweel van de Orde van het Gulden Vlies. Het kruis dat bovenop de kroon staat, scheidt de cijfers van de datum.

Dit type heeft dezelfde voorzijde als type nr. 5 van de zilveren dukatons.

Brabant - munthof Brussel

- 1) CAROL.II.D.G.HISP.ET.INDIAR.REX / engelenhoofd
- 2) 16 / 87 .ARCHID.AVST / . / DVX-BVRG / / BRABAN. ZC
- 3) Verheven kantschrift SIC. TVTA.ET.TOTA.MANEBO.ANNO.REGNI.VI-CESIMO.PRIMO.

- 4) 1687 (1 ex. in het Penningkabinet te Brussel, 44,04 g en 1 ex. in een private verzameling)

- 5) EVG-H 346- 2b ; RBN 76, 1924, blz. 33-35 en pl. I, nr. 2.

De keerzijde van dit type gouden dukaton bevat elementen die terug te vinden zijn in de keerzijdetypen nrs. 4 en 5 van de zilveren dukatons. In vergelijking met het type nr. 4 van de zilveren dukatons heeft dit keerzijde-type der gouden dukatons dezelfde letterschikking in het omschrift, maar daarentegen een basislijn die niet voorkomt op de zilveren stukken. Vergelijken met type nr. 5 van de zilveren dukatons, stellen we vast dat de keerzijde van deze gouden dukaton dezelfde vorm en grootte van letters vertoont in het omschrift. Deze vaststellingen zetten er ons toe aan de twee bekende exemplaren van dit tweede type gouden dukatons te beschouwen als bewijsstukken van de aanmuntning die plaats had ingevolge het order van 26 maart 1686, met andere woorden het zouden twee van de tien geslagen exemplaren zijn, oorspronkelijk bestemd om aan de koning gestuurd te worden.

TYPE 3

Vz. : borstbeeld van Karel II, op oudere leeftijd, naar rechts. Onderaan het borstbeeld staat het engelenhoofd.

Kz. : gekroond wapenschild van de vorst, gehouden door twee staande leeuwen die met een poot op een voetstuk steunen dat zich onderaan het wapenschild bevindt. Het omschrift wordt op twee plaatsen onderbroken door de poten van de leeuwen. De cijfers van de datum zijn gescheiden door een punt.

Dit type is identiek aan type nr. 5 van de zilveren dukatons.

Brabant - munthof Brussel

- 1) CAROL.II.D.G.HISP.ET.INDIAR.REX / engelenhoofd
- 2) I6.87 .ARCHID.AVST ./ DVX.BVRG ./ BRABAN. Z^C
- 3) Verheven kantschrift SIC.TVTA.ET.TOTA.MANEBO.ANNO.REGNI.VI.CESIMO.PRIMO.
- 4) 1687 (1 ex. in een private verzameling, verkocht op de veiling J. Schulman, Amsterdam, van 25 maart 1969, nr. 658, 44,26 g)
- 5) EVG-H — ; RBN 86, 1934, blz. 133.

Gezien het keerzijdetype nr. 5 van de zilveren dukatons ook nog gebruikt werd voor de aanmuntingen in 1689, 1693 en 1694, is het alleszins logisch aan te nemen dat de fabricatie ervan — en dus ook van type nr. 3 van de gouden dukatons — van recentere datum is dan deze van type nr. 2 van de gouden dukatons. Bijgevolg kan men vooropstellen dat type nr. 3 van de gouden dukatons vervaardigd zou zijn in uitvoering van het order van 27 mei 1686 en dat het enig bekend exemplaar afkomstig zou zijn van de zes stukken die moesten geleverd worden aan de goeverneur generaal van de Zuidelijke Nederlanden.

Merken we ook nog op dat op die manier de statistische logika min of meer geëerbiedigd wordt : van de 10 exemplaren vond men er 2 terug en van de 6 overige stukken kwam slechts 1 exemplaar tot ons.

TYPE 4

Vz. : borstbeeld van Karel II, naar rechts. Op dit muntportret is de vorst nog ouder afgebeeld dan op dat van type 2 en 3. Onderaan het borstbeeld staat het muntteken. Op de Antwerpse stukken is de halsketen van de Orde van het Gulden Vlies breder weergegeven dan op de Brusselse en Brugse stukken.

Kz. : zoals type nr. 3

Dit type is identiek aan type nr. 6 van de zilveren dukatons.

Brabant - munthof Antwerpen

- 1) CAROL.II.D.G.HISP.ET.INDIAR.REX / hand
- 2) datum .ARCHID.AVST ./ dvx.BVRG ./ BRABAN.Z^C (voor 1693 en 98) 17 ster 00 .ARCHID.AVST ./ DVX.BVRG ./ BRABAN.Z^C (voor 1700)
- 3) Effen kant (voor 1693 en 1698) en kabelkant (voor 1698 en 1700)
- 4) 1693, 1698 en 1700 (dit laatste jaartal is bekend door een enig stuk uit een private verzameling, 44,46 g. Het werd in oktober 1963 in de veiling Stacks te New York geveild en de heer Hubert Schneider uit Antwerpen bezorgde ons een gipsafdruk van dit stuk)
- 5) EVG-H 346- 1b ; RBN 76, 1924, blz. 35-39.

Vooreerst moeten we er de aandacht op vestigen dat de muntrekeningen geen melding maken van de vervaardiging van deze gouden dukatons. Het is bijgevolg onmogelijk te bepalen hoeveel exemplaren aangemunt werden. In verband met deze gouden dukatons vindt men in de numismatische literatuur vaak eigenaardige vermeldingen. In zijn werk *Descripción general de las monedas hispano-cristianas*, deel III, Madrid 1869, citeert Aloïs HEISS op bladzijde 182 onder het nummer 1(a) een Antwerpse gouden dukaton van 1693, die volgens het tekstverband op dubbele zwaarte zou gemaakt zijn. De melding is nogal vaag vermits de auteur zich beperkt tot de aanduiding dat het Antwerps munthof een identiek stuk vervaardigde als de op het vooraangaand nummer beschreven stuk en dat het Antwerps exemplaar, in 1869, zich in de verzameling Hoffman te Parijs bevindt. Welnu, het stuk dat op het voorgaand nummer van zijn werk beschreven staat is een gouden dukaton van 88,9 g, geslagen te Brussel in 1693. Volledigheidshalve moeten we hier toch aanstippen dat op de volgende nummers A. Heiss gouden dukatons van normaal gewicht citeert die respectievelijk te Antwerpen en te Brussel geslagen zijn. Verder geeft de auteur voor elk aangehaald stuk een schattingsprijs op en vermits deze laatste identiek is voor de vernoemde stukken geslagen op dubbel gewicht, schijnt een eventuele foutieve interpretatie van zijnentwege uitgesloten. Niettemin hebben we vooralsnog geen spoor gevonden van een Antwerpse gouden dukaton van 1693, geslagen op dubbele zwaarte.

Brabant - munthof Brussel

- 1) CAROL.II.D.G.HISP.ET.INDIAR.REX / engelenhoofd
- 2) datum .ARCHID.AVST ./ DVX. BVRG ./ BRABAN. Z^C
- 3) Effen kant (1689 en 1692) of kabelkant (1693 en 1694)
- 4) 1689, 1692, 1693 en 1694
- 5) EVG-H 346- 2b ; RBN 76, 1924, blz. 35-36 en pl. I, nr. 3.

Het Brussels stuk van 1694 stond vermeld in de veilingscatalogus van Dupriez van 5 november 1896 (nr. 150) en het is dank zij de heer Hubert Schneider uit Antwerpen dat we van bewust stuk eveneens een gipsafdruk in ons bezit kregen. Het betreft naar alle waarschijnlijkheid een uniek stuk met een gewicht van 43,90 g. Wij danken de heer Schneider van harte voor zijn gewaardeerde medewerking.

Noteren we verder ook nog dat in deel III van het werk van A. Heiss (zie hierboven) op bladzijde 193 een Brusselse gouden dukaton van 1693 vernoemd wordt die een gewicht heeft van 88,9 g. De auteur signaleert dat het bewust stuk zich in zijn verzameling bevindt. De *Catalogo de la Coleccion de Monedas y Medallas de Manuel Vidal Quadras y Ramon*, deel II, Barcelona 1892, citeert onder nummer 9485 eveneens dit stuk maar wijzigt de plaats van bewaring. Inderdaad, volgens laatstgenoemde catalogus zou deze munt zich in het Penningkabinet van Brussel bevinden, hetgeen jammer genoeg niet het geval is. Ook van dit stuk zijn we momenteel het spoor bijster.

Vlaanderen - munthof Brugge

- 1) CAROL.II.D.G.HISP.ET.INDIAR.REX / Ielie
- 2) datum .ARCHID.AVST // DVX.BVRG // C. FLAND.ZC
- 3) Effen
- 4) 1694
- 5) EVG-H 346- 4 ; RBN 76, 1924, blz. 36-38.

Ten opzichte van de Brabantse gouden dukatons is de situatie totaal verschillend voor de Vlaamse gouden dukatons, in die zin dat de muntrekening van het Brugs munthof voor de periode van 23 augustus 1693 tot 13 juli 1700 aantoont dat tussen voormelde data twee aanmünningen van gouden dukatons plaats vonden, met respectievelijke oplagen van 23 en van 616 exemplaren. Aan de hand van het proces-verbaal van de opening van de muntbussen kan afgeleid worden dat de eerste uitgifte vóór en de tweede ná 15 januari 1696 gebeurden. Deze gouden dukatons moeten ook als werkelijke munten aangezien worden vermits ze uitgegeven zijn in plaats van de gouden soevereinen. Alle tot op heden bekende exemplaren tonen het jaartal 1694 en zouden dus theoretisch tot de eerste uitgifte behoren die evenwel beperkt was tot 23 exemplaren. Gezien het aantal teruggevonden exemplaren van 1694 is het logisch te veronderstellen dat de stukken van de tweede emissie (ten getale van 616 stuks) geslagen zijn met de muntstempels die dienden voor de eerste uitgifte.

We eindigen dit overzicht met te verwijzen naar een notitie van de hand van de heer M. Hoc, verschenen in de *Revue belge de Numismatique* 86,

1934, blz. 133, waarin de auteur het bestaan aanhaalt van een Brugse gouden dukaton van 1700 die toen in de verzameling van graaf Marnix de Sainte Aldegonde aanwezig was. Ook dergelijk stuk hebben we nog niet in werkelijkheid teruggevonden en in EVG-H vermeldt de auteur evenmin de munt in kwestie.

Samenvattende tabel

	Antwerpen	Brussel	Brugge
Type 1	1676	1669	
Type 2		1687	
Type 3		1687	
Type 4	1693, 98, 1700	1689, 92-94	1694

HET NIEUW BELGISCH BANKBILJET VAN 500 FRANK

TYPE MEUNIER

De Nationale Bank van België is per 4 april 1979 overgegaan tot de uitgifte van een nieuw biljet van 500 F «type Meunier» genoemd.

Dit biljet zal tijdelijk samen met het huidig biljet van 500 F, «type Van Orley» genoemd, in omloop zijn en zal dit laatste geleidelijk vervangen.

Het is het tweede biljet van de nieuwe reeks, waarvan het eerste, het biljet van 100 F «type Beyaert», op 5 april 1978 werd uitgegeven en die eveneens een nieuw biljet van 1.000 F met de beeltenis van André-Modeste Grétry en één van 5.000 F met de beeltenis van Guido Gezelle zal omvatten. Deze laatsten zullen waarschijnlijk respectievelijk in 1980 en 1981 uitgegeven worden.

Deze reeks zal dus de figuur en het werk van beroemde Belgische personages uit de 19de eeuw in herinnering brengen, namelijk een architect, een kunstschilder - beeldhouwer, een musicus en een dichter.

De ontwerpen van de nieuwe biljetten ontstonden uit de samenwerking van de grafische kunstenaars Manfred Hürig en Yvon Adam (100 F, 500 F en 5.000 F), Maurice Pasternak (1.000 F en 5.000 F), bijgestaan door de tekenaarster Anne Velghe - Wisniewska. Zij werden verwezenlijkt en gedrukt door de diensten van de Drukkerij van de Nationale Bank van België.

*

Het hoofdmotief op de voorzijde van het nieuw biljet van 500 F stelt het portret voor van Constantin Meunier naar een gravure van Louis Le Nain.

Constantin Meunier, Belgisch kunstschilder en beeldhouwer, werd geboren te Etterbeek op 12 april 1831 en overleed te Elsene op 4 april 1905. Zijn eerste beeldhouwwerk stelde hij reeds tentoon op 20-jarige leeftijd. Hij zou er geen meer maken vóór 1885. Zijn eerste schilderijen zijn hoofdzakelijk godsdienstig geïnspireerd, maar vanaf 1878 krijgt hij contact met de wereld van de arbeid, en geeft hij zowel in zijn schilder- als beeldhouwkunst, blijk van grote durf in lijn en vorm, terwijl in ieder werk een zeer duidelijk sociaal gevoel tot uiting komt. In zijn werken legt hij een

band tussen het leven in de havens, tijdens de oogst, in de mijn en in de industrie en de elementen, zijnde het water, de lucht, de aarde en het vuur.

Hij wordt leraar aan de Leuvense Academie en verwerft wereldfaam. Zijn werk wordt door de meeste Europese musea erg gewaardeerd.

De voornaamste kenmerken van het nieuw biljet van 500 F zijn

Afmetingen : 148 x 76 mm

Papier : wit, met als watermerk, in de witte zijstrook, de beeltenis van koning Boudewijn ; voorzien van een verticale veiligheidsdraad die duidelijk zichtbaar wordt wanneer men het biljet tegen het licht houdt.

Hoofdkleur : blauw

Voorzijde (Franse tekst) :

- in het midden op de linkerzijde, in donkerblauwe plaatdruk, het portret van Constantin Meunier ;
- links, naast het portret, op een achtergrond van sierlijnen, een tekening in ronde vorm, samengesteld uit sectoren van wentelende mechanische onderdelen, gedrukt in blauwe plaatdruk ;
- het rechtergedeelte van de veelkleurige achtergrond in offsetdruk bevat twee grafische illustraties, die respectievelijk een schachtoren van een kolenmijn en mijnwerkers in profiel afbeelden. Dit laatste fragment werd overgenomen uit een schilderij van Constantin Meunier, getiteld «Le retour des mineurs» («De terugkeer van de mijnwerkers»). Dit werk werd voltooid in 1905, het jaar van zijn overlijden ;
- in de rechter benedenhoek, een éénkleurige blauwe rozet in offsetdruk aangebracht onder de waarde aanduiding in cijfers ;
- waarde : in letters : in het centrale onderste gedeelte, uitgevoerd in groene en donkerblauwe plaatdruk ; in cijfers : in blauwe en groene plaatdruk, in de rechter bovenhoek, onder de nummering en in donkerblauwe en groene plaatdruk in de rechter benedenhoek ;
- de teksten langs de benedenboord zijn in blauwe offsetdruk ; deze in het midden en in de linker bovenhoek zijn in donkerblauwe en groene plaatdruk ;
- drie punten : aangebracht boven de waarde aanduiding in cijfers, in de rechter benedenhoek. Het eerste (gaande van rechts naar links) werd in donkerblauwe en de twee andere in groene plaatdruk uitgevoerd ;
- handtekeningen : van de Gouverneur en van de Schatbewaarder in zwart gedrukt (hoogdruk) ;

- nummering : twee identieke nummers van elf cijfers op één lijn, in het zwart gedrukt in de linker en rechter bovenhoek ;
- technische elementen : een net van evenwijdige verticale lijnen, onder het cijfer vijf van de waarde aanduiding in de rechter bovenhoek, in groene plaatdruk.

Keerzijde (Nederlandse tekst) :

- rechts : uitgevoerd in blauwe, paarse en groene plaatdruk, een grafische cirkelvormige interpretatie van vijf energiebronnen, van boven af te beginnen en met de wijzers van de klok mee : de warmte-, elektrische, chemische, licht- en kernenergie ;
- veelkleurige achtergrond in offsetdruk, enerzijds samengesteld uit lichte sierlijnen en in perspectief getekende volumes (statisch aspect van de beeldhouwkunst) en anderzijds uit een fragment van de schoepen van een turbine (dynamisch aspect van de energie) ;
- blauw rozet met grijze rechterboord uitgevoerd in offsetdruk in de linker bovenhoek onder de waarde aanduiding in cijfers ;
- waarde : in het midden nabij de bovenrand, in groene en blauwe letters, in plaatdruk en in cijfers in de rechter bovenhoek in blauwe en groene plaatdruk alsook in de linker bovenhoek in groene en paarse plaatdruk ;
- de teksten langs de benedenrand zijn in paarse offsetdruk, die in het midden, langs de bovenrand, en onderaan langs de rechter zijrand in groene en blauwe plaatdruk zijn uitgevoerd ;
- technisch element : in de linker benedenhoek werd in paarse offsetdruk een klein effen merkteken aangebracht. Wanneer men het biljet, met de voorzijde naar zich gekeerd, tegen het licht houdt, bevindt dit merkteken zich, met een doorlopende witte boord omringd, in het midden van de éénkleurige rozet onder het cijfer 500.

PROJEKT VOOR EEN BELGISCH MUNTSTUK VAN 250 FRANK VOOR 1980

Het Belgisch Staatsblad van 15 februari kondigde de organisatie aan van een tekenwedstrijd voor een muntstuk van 250 frank dat zal uitgegeven worden ter gelegenheid van de 150ste verjaardag van de onafhankelijkheid van het koninkrijk. De wedstrijd staat open voor alle kunstenaars van Belgische nationaliteit.

Het is de eerste keer dat in ons land alle kunstenaars aan deze wedstrijd kunnen deelnemen. Vooralsnog werd hiervoor alleen beroep gedaan op medailleurs of graveurs. Zoals men weet werd in Frankrijk naar aanleiding van de creatie van het nieuw muntstuk van 10 francs eveneens een tekenwedstrijd uitgeschreven waarvan de schilder Mathieu laureaat werd.

Ieder deelnemer mag meerdere ontwerpen indienen. Het anonymaat wordt geëerbiedigd in die zin dat op elke tekening een getal van zes cijfers moet staan. Bij elke tekening moet een klein omslag gevoegd zijn waarop hetzelfde getal vermeld staat en in die omslag bevindt zich een blad met daarop de naam en het adres van de auteur van het ontwerp.

De ontwerpen worden opgemaakt in de vorm van lijntekeningen, eventueel in reliëf gezet door middel van lavis. Elk ontwerp zal vervat zijn in een cirkel van 15 cm diameter.

Op de voorzijde van het ontwerp moeten vijf cirkels van 42 mm diameter vrijgelaten worden om er de beeltenissen van de vijf koningen in te graveren ; deze portretten moeten niet getekend worden vermits zij zullen overgenomen worden van vroegere munttypen. Tevens moeten op de voorzijde de datum 1980 en de naam van het land («België» of «Belgique») voorkomen.

De keerzijde vermeldt de nominale waarde (250 F) en op die zijde moeten ook twee blanco cirkels van 5 mm diameter voorzien zijn om het munt- en muntmeestertekenen in aan te brengen. Naast deze beperkingen wordt aan de deelnemers de ruimste vrijheid van compositie gelaten, zowel in de keuze van motieven of symbolen als in de stijl van de voorgelegde ontwerpen.

Drie ontwerpen zullen een prijs behalen. De auteur van het bekroond ontwerp ontvangt 100.000 frank en de auteurs van de twee in aanmerking genomen maar niet bekroonde ontwerpen ontvangen ieder 50.000 frank.

Het nieuw muntstuk is een vervolg op de stukken van 1 en 2 frank die in 1880 geslagen werden en waarop de samengevoegde beeltenissen te zien zijn van de eerste twee koningen, alsook op het in 1930 vervaardigd stuk van 10 frank waarop de portretten voorkomen van de eerste drie koningen. Thans zullen vijf koningsportretten moeten aangebracht worden, maar dan afzonderlijk in een cirkel vermits het onmogelijk is om een dergelijk aantal beeltenissen nog samen te voegen. Vermelden we nog dat het steeds gangbare maar feitelijk reeds geruime tijd uit de omloop verdwenen stuk van 100 frank de samengevoegde portretten toont van de eerste vier koningen van onze dynastie.

De geplande herdenkingsuitgifte zal de zevende zijn in de munt-geschiedenis van het koninkrijk België. Brengen we even de vorige emissies in herinnering : de 50ste verjaardag van de onafhankelijkheid (1880), de 100ste verjaardag van dezelfde gebeurtenis (1930), het eeuwfeest van de Belgische Spoorwegen en de wereldtentoonstelling (1935), de wereldtentoonstelling in 1958, het koninklijk huwelijk in 1960 en het 25 jarig ambtsjubileum van koning Boudewijn in 1976. Naast de uitgaven van herdenkingsmunten kunnen we ook nog deze van de monetaire medailles vernoemen : het huwelijk van de hertog van Brabant in 1853, de 25ste verjaardag van de inhuldiging van Leopold I in 1856, de medaille met het moduul van 5 frank 1880 (50ste verjaardag van de onafhankelijkheid), het duizendjarig bestaan van de Brusselse Munt in 1965 en de 25ste verjaardag van de regering van koning Boudewijn in 1976 (3 gouden medailles).

De vraag is of deze nieuwe muntstukken zullen voorkomen in de munt-omloop. Waarschijnlijk niet en er is veel kans toe dat zij uitsluitend zullen opgepot worden. De oudere numismaten zullen zich wellicht nog herinneren dat de in 1930 en 1935 uitgegeven herdenkingsmunten effectief gecirculeerd hebben. Het is om die reden dan ook dat men zeer zelden het nikkelstuk van 10 frank 1930 in FDC-staat zal tegenkomen. Het 50 frankstuk van 1935 verdween wel vroeger. Het is duidelijk dat de grootte van het stuk en het feit dat het uit zilver vervaardigd was aansporingen waren om dergelijke stukken naar de spaarpot te verwijzen.

«JAKOB JORDAENS» - MEDAILLE VAN MAY NÉAMA

Na de medaille met portret van Plantijn, ontwierp May Néama, professor aan het Instituut voor Kunstambachten te Antwerpen, thans een medaille gewijd aan Jakob Jordaens, de grote Vlaamse schilder die in 1593 te Antwerpen geboren werd en overleed in 1678.

De voorzijde toont het veronderstelde portret van de schilder, zich hier-voor baserend op de schilderijen die in diverse Europese musea bewaard worden.

Ook de keerzijde beeldt het portret van de schilder af, maar dan in één van de vele versies van «De koning drinkt». De kostbare kanten halskraag is vervangen door een eerder slordig vastgeknoopt servet.

Deze medaille van 68 mm diameter werd uitgegeven door de Monnaie de Paris, 11 Quai de Conti, Paris 6e. De prijs bedraagt 61 FF voor de bronzen en 409 FF voor de zilveren uitvoering.

MEDAILLE DOOR MAY NÉAMA

Tweezijdige medaille 60 mm Ø naar het ontwerp gemodelleerd door May Néama.

De voor- en achterzijde vullen mekaar aan :
de voorkant beeldt de zuivere menselijke liefde uit,
de achterkant de oerdrift, doch beide harmonisch en vredig.

VOORZIJDE : «OMNIA VINCIT, AMOR» (niets houdt de liefde tegen) uit Virgilius «Egloga» zang X, vers 69

Twee jonge mensen vinden zich in elkaar terug en, onder een hemel bezaaid met bloemen en een stenige grond, omhelzen ze zich.

KEERZIJDE : «NY TOY SANS MOY, NY MOY SANS TOY» («Noch jij zonder mij, noch ik zonder jou» : Een koppel duiven vervangt hier de jonge mensen als de natuurlijke afstraling van het menselijk beleven op de voorzijde. De duiven, van nature uit trouw, houden de olijftak van de vrede in de bek

Uitgegeven door FIBRU N.V. 59 EDMOND ROSTAND STRAAT, 1070 BRUSSEL, Tel 02/521 00.88.

Prijs : verzilverd brons **650- F**
(met doos en sokkel)

Ook te verkrijgen als hangertje 20 mm Ø - goud en zilver - éénzijdig (voor- of keerzijde alleen).

Prijs : op aanvraag

CURIOSA IN NUMISMA

P.F.J. PITTOORS

Wij stellen U een reclamepenning-talisman voor uit het begin van de 20ste eeuw. Geslagen in aluminium, heeft het stuk een diameter van 33 mm en een dikte van 2 mm. Het ongewone van deze penning is dat in de benedenhelft een kleine koperen munt vervat is, aan beide zijden zichtbaar. Het betreft een Duits stuk van 1 Pfennig. Aan de voorzijde bemerkt men de gekroonde arend met gespreide vleugels, t.t.z. het Duits staatswapen. Helemaal onderaan links en rechts staat een kleine letter A, wat erop wijst dat het stuk te Berlijn geslagen werd. De keerzijde toont centraal het waardeteken en het omschrift.

De penning draagt aan beide zijden, boven het muntstuk, een tekst. Op de voorzijde, op vier lijnen, achtereenvolgens van de rand naar binnen toe : BREITEST.42.MAX FRANZKY.COLN.BREITESTR.42 / HAVS-UND KUCHEN-GERATHE / GARDERIBESTANDER, EISSCHRANKE, GARTENMOBEL / EISEN- STAHL & MESSING WAREN / WERKZEUGE, BESCHLAGE.

De keerzijde bevestigt met woord en symbool dat het stuk een gelukbrenger of talisman is. Boven drie lijnen tekst : DEIN TALISMAN BIN ICH FURWAHR / ICH BRING DIR GLUCK / DURCH'S GANZE JAHR. De munt is omgeven door een hoefijzer (ook een gelukbrenger in de volksmond). Onder, bij de rand en in kleine tekst : GES.GESCHUTZT

Een derde gelukbrenger vindt men linksboven : naast het hoefijzer staat een vierbladig klavertje !

NIEUWE AANMUNTINGEN

Maurice COLAERT

Canada

Uitgifte van een zilveren dollar, 1979, met op de keerzijde de afbeelding van de Griffon, het eerste schip dat de grote Canadese meren bevaarde en in september 1679 spoorloos verdween.

Cook eilanden

Pseudo-munt van 200 dollars, 1979, goud 900/1000, 31,75 mm, geslagen ter herinnering aan kapitein Cook.

Denemarken

Dit land brengt een nieuw courant muntstuk van 10 kroner in omloop. Het stuk is uit koper-nikkel, weegt 12,5 g, heeft een diameter van 28 mm en toont op de voorzijde het portret van koningin Margrethe.

Duitse Democratische Republiek

Stuk van 20 mark, 1979, zilver 500/1000, 20,9 g, 33 mm, uitgegeven ter herdenking van de in 1729 geboren schrijver Gotthold Ephraim Lessing.

Egypte

De 25ste verjaardag van de Ain Shams faculteit te Kaïro wordt herdacht met de uitgifte van een stuk van 1 pond, 1978, zilver 780/1000, 25 g, 35 mm.

Fidji

Stuk van 20 dollars, zilver 925/1000, 35,35 g, 42 mm, met op de keerzijde twee kaurischelpen.

Stuk van 10 dollars, zilver 925/1000, 28,45 g, 38,6 mm, met op de keerzijde de afbeelding van een vogel.

Hong Kong

Volgens de Chinese dierenriem is 1979 het jaar van de ram (of ook van de geit). Hong Kong sloeg in 1978 een stuk van 1.000 dollars naar aanleiding van het jaar van het paard, zijnde het voorgaand teken uit de dierenriem. Thans wordt een goudstuk op de markt gebracht van 22 karaat, met een gewicht van 15,98 g en een diameter van 28,4 mm.

Indië

In het raam van de F.A.O.-aanmunting gaf Indië volgende stukken uit : twee courante munten van minieme waarde, te weten 5 paise (vierkantig, 22 mm) en 10 paise (veelhoekig, 26 mm) en vervolgens een zilverstuk van 50 rupees (44 mm) en een stuk van 10 rupees uit koper-nikkel (39 mm), waarop een graanhalm, een hut en het devies «Food and shelter for all».

Israël

Het eerste jaarlijkse muntstuk uitgegeven naar aanleiding van de verjaardag van de onafhankelijkheid, is in 1979 gewijd aan het thema van de moeder en het kind. De voorzijde van het stuk van 50 pounds toont een vrouw die met twee kinderen speelt. Het dient opgemerkt dat de beelden naar in kwestie nogal sterk gestyleerd is. De FDC-versie van het zilverstuk (20 g en 34 mm) wordt in Jeruzalem geslagen terwijl de «proof»-uitvoering in Ottawa (Canada) vervaardigd wordt.

Jamaica

Stuk van 10 dollars, 45 mm, met op de keerzijde de afbeelding van twee vlindersoorten die op het eiland voorkomen. Het stuk wordt zowel uit zilver als uit koper-nikkel vervaardigd.

Macao

Het jaar van de geit (zie eveneens Hong Kong) begint op 28 januari 1979. Bij die gelegenheid gaf Macao twee stukken uit waarvan de oplagen beperkt waren tot 5.500 exemplaren. De eerste munt is uit goud (916/1000) en heeft een faciale waarde van 500 patacas (7,96 g en 22,1 mm) terwijl de tweede een zilverstuk betreft van 100 patacas (925/1000, 28,28 g en 38,6 mm). Amper twee uur na de opening van de loketten van de Luso Bank te Macao hadden de van elke soort beschikbare 1.000 exemplaren reeds een afnemer gevonden.

Malediven

In het raam van de F.A.O.-aanmunting verscheen aldaar een stuk van 25 rupees, zilver, 28,3 g, 40 mm, gewijd aan de visvangst.

Man (eiland)

Om het duizendjarig bestaan te herdenken van zijn parlement, de Tynwald, laat het eiland Man niet minder dan vijf stukken slaan van 1 crown. De munten worden echter niet afzonderlijk verkocht maar wel in volledige reeksen die uitgebracht worden in platina, goud, zilver (twee versies : FDC en «proof») en koper-nikkel. Laten we er aan herinneren dat de faciale waarde van 1 crown ongeveer 25 pence is, hetzij aan de huidige wisselkoers, minder dan 20 BF. Men moet wel toegeven dat de beeldenaars prachtig zijn. Zij symboliseren de geschiedenis van de zeevaart vanaf de Vikingers tot de 18de eeuw. Het is duidelijk dat dergelijke stukken absoluut niets meer te zien hebben met de nationale muntslag van het eiland. Men kan zich derhalve afvragen waarom men in feite deze medailles als muntstukken wil laten doorgaan.

Het nieuw muntstuk van 1 pond dat in 1978 met veel omhaal op de markt gebracht werd, zal ook uitgegeven worden met jaartal 1979 en het 1000-jarig bestaan herdenken van de Tynwald. Het speciaal merk dat als sym-

bool voor deze herdenking gekozen werd, staat afgebeeld in het veld op de keerzijde.

Mexico

Uitgifte van een stuk van 100 pesos, zilver 720/1000, 39 mm.

Paraguay

In het raam van de F.A.O.-aanmunting verschenen aldaar nieuwe stukken van 5 en van 10 guaranies uit staal met respectievelijke karakteristieken 3,43 g en 20 mm en 4,15 g en 22 mm. Op de voorzijde van elk type staat een landbouwster, terwijl op de keerzijden, naast de waarde-aanduiding, respectievelijk een katoenplant en de kop van een rund afgebeeld staan.

Salomon eilanden

Deze sinds 1978 onafhankelijk geworden eilanden geven met voornoemde datum een goudstuk uit van 100 dollars (900/1000 en 9,37 g). Op de voorzijde staat het portret van koningin Elisabeth en op de keerzijde het nationaal wapen.

Samoa

Naar aanleiding van de 11de Spelen van het Gemenebest brengt Samoa een stuk uit van 1 tala, 1978, 38 mm, dat zowel uit zilver als uit koper-nikkel zal vervaardigd worden. Voor dezelfde gelegenheid verschijnt ook een pseudo-munt van 100 tala uit goud 917/1000, 15,5 g en 28,5 mm.

Singapore

Stuk van 10 dollars, 1979, zilver 500/1000, 40 mm. De oplage bedraagt 165.000 exemplaren en op de keerzijde staan twee grondstations voor satellietverbindingen afgebeeld.

Sri Lanka

Uitgifte van een courant muntstuk van 1 rupee, 1978, koper-nikkel, 7,1 g en 25,5 mm.

Tchecoslowakije

Herdenkingsmunt van 100 korun, 1979, zilver 700/1000, 15 g, 33 mm, uitgebracht naar aanleiding van de 150ste verjaardag van de geboorte van de dichter J. Botto (1829-1881), wiens portret de voorzijde siert.

Thailand

Ter gelegenheid van de meerderjarigheid van de kroonprins wordt een stuk van 1 bath uitgegeven. Het stuk draagt de datum 1978, is uit koper-nikkel, weegt 7 g en heeft een diameter van 25,5 mm.

BOEKBESPREKINGEN

COMTE GARDEN DE SAINT-ANGE : Code des ordres de chevalerie du royaume. Préface de Hervé Pinoteau. Paris, 1979. 71 en 515 p., geïllustreerd. (Uitgegeven bij Editions de la Maisnie - Guy Trédaniel, 19 rue du Val de Grâce, F - 75005 Paris. Prijs : 98 FF).

Toen vóór 160 jaar bij de uitgevers Belin le Prieur et Delaunay te Parijs de «Code des ordres de chevalerie du royaume, dédié au Roi» verscheen, beantwoordde deze uitgave werkelijk aan een behoefte. De afschaffing van de koninklijke orden door de Nationale Vergadering op 20 juli 1791, de stichting van het Erelegioen, de restauratie van de monarchie en de herinrichting van de koninklijke orden hadden verwarring geschapen zodat een oppuntstelling zich opdroeg. Deze werd aangevat door graaf Garden de Saint-Ange die op dat ogenblik nog geen Frans staatsburger was maar minister-resident te Parijs van het hertogdom Anhalt-Koethen. Hij had gemerkt dat de meerderheid van de nieuwe geridderden niet op de hoogte was van haar verplichtingen en prerogatieven en dit door het ontbreken van gedrukte statuten waarvan vroeger een exemplaar geschonken werd aan de ridders bij hun intrede in een orde. Daar alle orde-archieven tijdens de revolutie verbrand werden zocht Garden de Saint-Ange zijn informatie in de bibliotheken en archieven van het koninkrijk evenals in de uiterst zeldzame statuten die de revolutionnaire storm overleefd hadden. Het resultaat van zijn opzoeken werd de «Code des ordres de chevalerie» van 1819 waarvan nu een fotomechanische herdruk werd uitgebracht. De Code omvat zeven boeken respectievelijk gewijd aan de Orde van de H. Geest, de Orde van de H. Michael, de koninklijke en militaire Orde van de H. Lodewijk, de Instelling voor Militaire Verdiensten, de koninklijke Orde van het Erelegioen, de koninklijke Orden van de H. Lazarus en van O.L. Vrouw van de Carmelberg alsook van de Orde van de H. Hubertus van Bar en Lorreinen die door de graaf de Saint-Ange handig tussen de koninklijke orden werd gemoffeld met de vage hoop deze privé-instelling te laten officialiseren ; hij bekleedde in deze orde de functies van commissaris-generaal en vast secretaris. Een aanhangsel behandelt kort de Orde van de H. Johannes van Jerusalem, de Orde en de Broederschap van de H. Joris in Franche-Comté en de Orde en de Aartsbroederschap van het H. Graf van Jerusalem. Deze Code, waarvan de originele exemplaren nu onvindbaar

geworden zijn, vormt een eersterangs-dokumentatie : naar ons weten is het de enige publikatie die «in extenso» de originele statuten van de koninklijke orden afdruckt en is alzo onmisbaar voor zoekers en historici.

Waar het ongewijzigd heruitgeven van de Code zeer welgekomen is, het voorwoord van 71 p. door de promotor van de heruitgifte, baron Hervé Pinoteau is echter een revelatie. Hervé Pinoteau maakt er geen geheim van dat hij royalist is en verdediger van de rechten der Bourbons. De originele uitgifte van de Code was opgedragen aan koning Lodewijk XVIII, de heruitgifte is het aan prins Alfons II, huidig hoofd van het huis van Bourbon. In zijn voorwoord schetst baron Pinoteau de diplomatieke en litteraire loopbaan van graaf Garden de Saint-Ange die tot op heden omzeggens een onbekende was voor de grote meerderheid van de geschiedkundigen en de biografen. Ook wordt in het voorwoord de rekening gemaakt niet alleen van de uitpattingen van de revolutie maar ook van Lodewijk-Filips I, «zoon van een koningsmoordenaar en juli-usurpator». Vervolgens wordt de geschiedenis van de ridderorden overlopen beginnend met de middeleeuwse christelijke ridderschap. De aandacht wordt echter vooral gericht op de orden van de «zeer christelijke koningen», hun origines, hun hoogtepunten en hun neergang. Ook de Orde van de H. Johannes van Jerusalem wordt tamelijk uitvoerig besproken evenals de Orde van het Gulden Vlies waarvan de Oostenrijkse tak door baron Pinoteau als onregelmatig wordt beschouwd. Dit alles wordt gestoffeerd met een overvloed aan bibliografische nota's en gegevens die deze herdruk van de Code tot een goudmijn maken voor vorsers en geschiedkundigen en tot een onmisbaar werkinstrument voor alle toegewijde ordekundigen.

Ivo SUETENS

TIJDSCHRIFTENNIEUWS

«ECHO Numismatica» maandelijks tijdschrift Afdeling Tienen

11de jaargang, nr. 3, maart 1979 :

SCHRAEPEN P.P., De Zoo-penningen anno 1979.
Zeer belangrijk bericht voor «al de nieuwe leden».
Lezer zeg Uw (munt)mening.
De adelaar als embleem op de Duitse munten.
SCHRAEPEN P.P., Het was te verwachten !
Geen wijziging aan de Luxemburgse frank.
SCHRAEPEN P.P., «Het heen- en terugkaartje» van het goud in de U.S.A.
Rond en om het nieuwe 100 Schillingstuk.

11de jaargang, nr. 4, 30 maart 1979 (extra editie)

VAN KEYMEULEN A., Overzicht van de Belgische muntslag

11de jaargang, nr. 5, april 1979 :

Agenda.
De geschiedenis van de «Griffon».
DEVOS G.B., De Russische dubbele adelaar

Maandelijks tijdschrift voor numismatiek «Numismatica Leuven»

6de jaargang, nr. 3, maart 1979

Agenda.
Vers van de pers
Een bibliotheek ? Waarom ?
Een onbekende schelling van Filips IV

6de jaargang, nr. 4, april 1979

Mededeling van het bestuur.
VANHOUDT H., Een Romeinse vondst

Maandblad voor Numismatiek, tijdschrift Afdeling Dendermonde

2de jaargang, nr. 4, april 1979

H.D. De 400ste verjaring van de Nederlandse onafhankelijkheid.
Penningssoorten (3)
Nieuwe uitgave munten.

2de jaargang, nr. 5, mei 1979 :

H.D., De Republikeinse kalender.
Nieuwe muntuitgaven.
Hier volgt de geschiedenis over de Teuten.

Maandelijks tijdschrift voor Numismatiek, Numismatica Heusden-Zolder

1ste jaargang, nr. 7, maart 1979 :

RAYMAKERS T., Lijst van musea die belangrijke muntverzamelingen tentoonstellen.

VANDAMME L., Wedstrijd 1847 - Leopold I.
 RAYMAKERS T., Hoe een som in Brabantse guldens omrekenen in franken ?
 BONGAERS G., Sporen van gewelddaden in en rond de numismatiek.
 VANDAMME L., De Koninklijke Munt van België - deel I.
 VANDAMME L., Raf Malleux.
 Oude munten in Limburg - deel IV.
 De oorsprong van het geld - deel II.
 Veiling Spink & Son nr. 2 van 29 november 1978.
 Munten Olympische Spelen Moskou 1980.
 Catalogus der prijzen behaald voor Luikse munten te Keulen.

1ste jaargang, nr. 8, april 1979

VANDAMME L., Tekenwedstrijd voor een muntstuk uitgegeven ter gelegenheid van de 150e verjaring van de onafhankelijkheid van het koninkrijk.
 VANDAMME L., De Koninklijke Munt van België - deel II.
 RAYMAKERS T., Catalogus der prijzen behaald door de Luikse munten te Londen.
 RAYMAKERS T., Onze «munt» heeft wel degelijk een verleden.
 RAYMAKERS T., Numismatiek van het prinsdom Luik en van de streken die ervan afhangen.
 BEERTEN R., Verslag van de veiling van munten te Genk.
 De oorsprong van het geld - deel III.
 Oude munten in Limburg - deel V.
 Statuten van Numismatica Heusden-Zolder.

Bulletin du Cercle d'études numismatiques

16de jaargang, nr. 1, januari-april 1979

NIVAILLE, J., Le type de l'abeille dans le monnayage grec (II).
 FRÈRE H., Les monnaies de Notger. Un millénaire.
 LIPPENS J., Deux curieuses médailles-boîtes acquises récemment par le Cabinet des Médailles de Bruxelles.

HOEKJE VAN DE VERZAMELAAR

Tweede reeks van de Zoo-penningen

Zoals in 1978 slaat de Koninklijke Munt van België ook dit jaar, op verzoek van de Koninklijke Maatschappij voor Dierkunde van Antwerpen, een reeks van vier toegangspenningen, ontworpen door P. De Block.

Dit «zoo-geld» wordt verkocht tegen de geldende toegangsprijs tot de Zoo, die thans 160 BF per persoon bedraagt. Deze munten worden per één of meerdere reeksen verkocht voor een waarde van tien entrees, dus voor 1.600 BF per reeks. Op de voorzijde van elke penning wordt de afbeelding van een dier weergegeven, steeds een ander dier per waarde, met wetenschappelijke naam en jaartal. Dit jaar zijn het uitsluitend vogels.

De stukken hebben een diameter van 30 mm en de reeks bestaat uit volgende typen :

1. Afbeelding tocootoekan - toegang voor 1 persoon - 160 BF - roodkoper
2. Afbeelding witte pelikaan - toegang voor 2 personen - 320 BF - semilor.
3. Afbeelding valkparkiet - toegang voor 3 personen - 480 BF - nieuwzilver.
4. Afbeelding apenarend - toegang voor 4 personen - 640 BF - zilver.

De beeldhouwer is ook dit jaar de heer Marcel Mazy. Het aantal reeksen wordt bepaald door de intekeningen. Vorig jaar sloeg de munt 2.173 reeksen.

Men kan deze penningen bestellen door storting op rekening nummer 410-0140531-01 van het bijzonder Fonds van de Koninklijke Maatschappij voor Dierkunde van Antwerpen, met vermelding van het gewenst aantal reeksen. Het te betalen bedrag beloopt 1.600 BF per reeks + 60 BF voor verzendingskosten tot maximum twee reeksen. De penningen, indien voorhanden, kunnen ook aangekocht worden op het sekretariaat van de Maatschappij, Koningin Astridplein 26 te 2000 Antwerpen (tel. : 031/31.16.40). De intekeningen kunnen gebeuren tot uiterlijk 31 oktober 1979.

Vergaderingen van de afdeling Dendermonde.

In ons eerste nummer van 1979 werd verkeerdelijk medegedeeld dat de afdeling Dendermonde ook de eerste zondag van elke maand een vergadering houdt. Deze vergaderingen zijn afgeschaft en de afdeling houdt alleen ruilvergaderingen op de 1ste zaterdag van de maand, telkens van 13 tot 18 uur.

Numismatische reis van de C.E.N.

Na Berlijn-Dresden, Kopenhagen en Wenen, koos de Cercle d'études numismatiques voor zijn traditioneel geworden jaarlijkse reis dit keer New York en Washington als bestemming. Het programma is nog niet definitief vastgelegd maar zal ongeveer een ganse week in beslag nemen. De reis is gepland omstreeks 1 november ; de deelnemingsprijs per persoon zal schommelen tussen 17 en 18.000 BF, op basis van overnachting en ontbijt.

Belangstellenden kunnen contact opnemen met de voorzitter van de C.E.N., de heer Jacques Schoonheydt, Van Neromlaan 1 te 1160 Brussel (tel. : 02/672.89.04).

1979 : een rekordjaar voor openbare muntveilingen.

De sinds vele jaren gevestigde en bekende numismatische firma Spink and Son uit Londen werd gelast met de verkoop van de muntverzameling van het Carnegie Museum. Naar men beweert ging hieraan een verwoede strijd vooraf tussen diverse firma's die zich deze belangrijke opdracht betwistten. De schatting van de muntverzameling beloopt inderdaad één tot anderhalf miljoen dollars. De munten zullen niet allemaal tesamen in één veiling gebracht worden, maar waarschijnlijk zal de verkoop in drie

gedeelten gebeuren. De Amerikaanse stukken worden te New York geveild, de overigen te Londen en waarschijnlijk ook te Zürich. Vermoedelijke periode : september 1979.

Dit jaar zal ook nog een andere beroemde collectie onder de hamer komen. Het betreft de verzameling Garrett, waarvan de waarde op een slordige 18 miljoen dollars geraamd wordt.

Coin World, waaruit wij deze inlichtingen en cijfers putten, heeft overschot van gelijk hierbij op te merken : «It looks as if 1979 will be the year of the coin» (Het ziet er naar uit dat 1979 het jaar van de munt wordt).

Het 17de Internationaal Kongres van de F.I.D.E.M

In september 1979 houdt de Fédération Internationale de la Médaille haar 17de internationaal kongres te Lissabon (Portugal). Deze manifestatie gaat door om de twee jaar en dit jaar worden de deelnemers verwelkomd in het museum van de Calouste Gulbenkian Stichting. De opening van het kongres is voorzien op maandag 3 september. Nadien volgen werkvergaderingen, ontvangsten en allerhande bezoeken en uitstappen, terwijl de daaropvolgende vrijdag het sluitingsbanket gehouden wordt. Van 9 tot 12 september kan men deelnemen aan een rondreis waarbij ondermeer een bezoek gebracht wordt aan de Coimbra en Porto.

Het algemeen thema van het kongres luidt «De medaille als vorm en middel tot informatie en communicatie». Ter gelegenheid van het kongres worden drie tentoonstellingen georganiseerd, te weten de traditionele internationale tentoonstelling van de F.I.D.E.M. waar de recente produktes getoond worden van de kunstenaars uit de aan het kongres deelnemende landen, vervolgens de expositie gewijd aan de ontwerpen voor de herdenkingsmedaille van het kongres en tenslotte een internationale tentoonstelling van medailles met als thema «Het jaar van het kind». De ontwerper van de verkozen medaille over dit thema ontvangt een prijs van 50.000 escudos. De jury die de winnaar moest aanduiden, is samengesteld uit leden van het uitvoerend comité van de F.I.D.E.M.

Reeks FDC-munten Frankrijk 1979.

De N.V. Numismatic International Belgium, Goudenregenboomlaan 2 te 9030 Gent-Wondergem deelt mede dat vanaf heden de reeksen FDC-munten Frankrijk 1979 kunnen besteld worden. De officiële verkoopprijs voor de Benelux bedraagt 1.280 BF (verzendingskosten inbegrepen) en de

betalingen kunnen gebeuren door storting op rekening 570-0202819-50 van N.I.B. bij de First National City Bank te Brussel.

Elke reeks bevat volgende muntsoorten : 1/2, 1, 2, 5, 10 en 50 francs en vervolgens 1, 5, 10 en 20 centimes. De leveringen gebeuren vanaf 16 juni a.s. De vorige reeksen zijn volledig uitgeput.

9de Internationaal Numismatisch Kongres te Bern.

Van 10 tot 15 september 1979 gaat te Bern in Zwitserland het 9de internationaal numismatisch kongres door, georganiseerd door de Internationale Kommissie voor Numismatiek met medewerking van de Société Suisse de Numismatique. Het kongres heeft als thema «De numismatiek in het kader van de historische wetenschappen». Het inschrijvingsrecht bedraagt 160 Fr.S en nadere inlichtingen zijn te bekomen bij de heer O.P. Wenger, c/o Crédit Suisse te CH-3001 Bern.

De firma Huguenin S.A. werd gelast met de realisatie van een medaille die tegelijkertijd en het kongres en het honderdjarig bestaan herdenkt van de Société Suisse de Numismatique. Zij werd ontworpen door Max Bill. De oplagen zijn beperkt tot 100 exemplaren voor de gouden uitvoering (750/1000) en tot 1.000 stuks voor de zilveren (925/1000). De medaille heeft een diameter van 45 mm en de prijs bedraagt 1.150 Fr.S. voor de stukken uit goud (61 g) en 90 Fr.S. voor deze uit zilver (42 g).

Eretekens gezocht.

De heer F. Plasschaert, rue de Termonde 19, 1080 Bruxelles (tel. 02/466.19.36) zoekt eretekens uit de regering van Leopold I en Leopold II voor België en voor Belgisch Kongo

Amerikaanse gouden medailles.

De Verenigde Staten hebben hun houding ten opzichte van het goud radikaal gewijzigd. Zoals men weet was het vroeger aan partikulieren verboden om goud te bezitten. Sedert een paar maanden is dit verbod opgeheven en dat is één van de redenen van de overvloedige aanmuntingen van gouden pseudo-munten.

Nu gaat men een stapje verder, in die zin dat de Verenigde Staten een gedeelte van hun goudvoorraad gaan verkopen onder de vorm van twee medaille-uitgiften die principieel jaarlijks zullen geslagen worden. De medailles wegen respectievelijk 1 en 1/2 ons. Voor 1979 voorziet men de produktie van anderhalf miljoen exemplaren en de medailles herdenken respectievelijk de kunstenaar Grant Wood en de bekende negerzangeres Marian Anderson.

Naar aanleiding van de 200ste verjaardag van de oprichting van de Verenigde Staten liet het Amerikaans munthof reeds een beperkte hoeveelheid goud slaan, maar de laatste massale goudaanmunting dateert reeds van 1932, hetgeen wel eens zowel technische als menselijke problemen zou kunnen met zich meebrengen.

Medaille voor het millennium van het prinsbisdom Luik.

Het organisatiecomité voor de viering van het millennium van het prinsbisdom Luik zal bij de Koninklijke Munt van België gouden medailles laten slaan. De stukken zullen een diameter van 21 mm en een gewicht van 6,4516 g hebben. Op de voorzijde komt het embleem van het millennium en op de keerzijde de beeltenis van Notger voor. De prijs werd nog niet vastgelegd en zal afhankelijk zijn van de evolutie van de schommelingen van de goudkoers.

VEILINGEN EN CATALOGI

De veiling Williame van 17 februari 1979.

De op 17 februari jl door het huis Williame georganiseerde openbare muntenveiling kende een groot succes en de opmerkelijke reeks munten van het koninkrijk België zal hieraan zeker niet vreemd geweest zijn.

De hieronder vermelde prijzen tonen duidelijk aan dat de kwaliteit der stukken een belangrijke faktor is bij de prijsbepaling. Volledigheidshalve stippen we aan dat bij deze geciteerde prijzen nog 25 % aan veilingstaksen moet gevoegd worden.

Het stuk van 5 frank 1833, gelauwerd hoofd, met kantschrift in positie A haalde 32.000 BF in FDC, en 2.000 BF in ZF. Hetzelfde stuk, doch met kantschrift in positie B werd geveild voor 30.000 BF (FDC) en voor 2.600 BF (ZF +). Het 5 frankstuk 1849 vond een koper voor 11.000 BF (FDC), 4.400 BF (prachtig), 3.600 BF (ZZF/prachtig) en 1 100 BF (F/ZF).

Voor het stuk van 5 frank 1868, geslagen voor Leopold II, noteerde men : 8.000 BF (FDC), 1.500 BF (prachtig), 850 BF (ZZF/prachtig) en voor het stuk van 2 frank 1887, Nederlandstalig omschrift : 31.000 BF (prachtig +), 9.000 BF (ZZF) en 3.600 BF (ZF +).

De werkelijke zeldzame stukken werden fel betwist, getuige de hierna volgende opzienbarende prijzen :

5 frank 1838, ZZF : 172 000 BF

2 frank 1834, FDC : 80.000 BF

1 frank 1840, FDC : 38.000 BF

10 frank goud 1850, ZZF + : 95.000 BF

2 1/2 frank 1850, groot hoofd, prachtig / FDC : 100.000 BF

1 centiem 1832, ZZF / prachtig : 17.000 BF

1 centiem 1855, ZZF : 19.000 BF

Moduul 100 frank huwelijk 1853, prachtig : 160.000 BF

Moduul 40 frank 25ste verjaring 1856, prachtig : 475.000 BF

5 frank 1866, handtekening van de graveur onderaan de hals, gepolijst veld : 260.000 BF

1 frank 1933, Nederlandstalig omschrift, FDC : 33.000 BF

40 frank wereldtentoonstelling 1935, gekartelde kant (het zeldzamere ori-

gineel stuk heeft een kantschrift), prachtig / FDC : 260.000 BF
20 centiem 1954, Franstalig omschrift, FDC : 49.000 BF.

Het is duidelijk dat niet alle loten dergelijke pieken haalden en talrijke stukken gingen van de hand aan prijzen die nog haalbaar waren voor de financieel minder begoede verzamelaar.

Op de veiling kwam ook een reeks stukken uit onze vroegere gewesten onder de hamer. De prijzen bleven op een normaal peil : een zilveren leeuw van 1790 in FDC werd verkocht voor 31.000 BF en een gulden uit dezelfde uitgifte, 2de type, in prachtige staat van bewaring, bracht 17.000 BF op. Vervolgens veranderden nog van eigenaar : een kroon van 1794 voor Frans II voor 36.000 BF, een halve kroon van 1789 voor Jozef II voor 28.000 BF, een dukaton van 1751, geslagen te Antwerpen voor Maria-Theresia voor 19.000 BF. De drie voormelde stukken waren in prachtige staat. Tenslotte haalde een stuk van 3 gulden, in 1823 te Brussel vervaardigd, de som van 220.000 BF.

De heer Jean Elsen (Ahornbomenstraat 1-3, 1040 Brussel) : *lijst nr. 14 van april 1978* bevat volgende artikels «Une trouvaille de drachmes sassanides aux types de Chosroès II» en «Classification des demi-folles frappés à Constantinople sous Héraclius» (door H. Pottier) en biedt volgende stukken te koop aan : Griekse en Griekse munten van het keizerrijk, bronzen munten van het keizerrijk, antoniniani van het late keizerrijk, munten van het Byzantijns keizerrijk, van de Sassaniden en Moslimmunten, en tenslotte stukken van het koninkrijk België en numismatische boeken.

C.N.I. (rue J. Van Elewijck 111, 1820 Strombeek) : *lijst nr. 3 van maart 1979* : Griekse munten, stukken van de Romeinse republiek en van het keizerrijk, van het Byzantijns keizerrijk, van de Zuidelijke Nederlanden, van het koninkrijk België, van de Onafhankelijke Kongostaat en Belgisch Kongo, van Luxemburg, van Nederland en van tal van andere Europese landen.

Lux-Numis (rue J.-P. Kommes 20, Oberanven-Luxembourg) : *verkooplijst lente 1979* : daalder, Duitse rijksmunten, Franse écu's en pasmunten, Belgische, buitenlandse en Portugese munten en tenslotte Duitse noodmunten.

Monnaies & Médailles S.A. (Malzgasse 25, CH-4002 Basel) : *lijst 409 van maart 1979* : Griekse bronzen munten, gouden Romeinse stukken van het keizerrijk, antieke gesneden stenen, goudstukken, Zwitserland, braktea-ten uit het aartsbisdom Magdeburg, jubileummunten van de Duitse Reformatie, munten van de kruistochten.

Lijst 410 van april 1979 : dieren afgebeeld op Griekse munten, vervolgens Byzantijnse solidi, moderne goudstukken, Zwitserland, Huis Hohenlohe en Franse feodale munten.

Maison Deblain (avenue Cyrille Besset 132, F-06100 NICE) : *Lijst nr. 412 van maart 1979* : Gallische, Romeinse, Byzantijnse, Franse en buitenlandse stukken.

Banque Populaire du Nord - Numismatique (boulevard de la République 847, F-59700 Marcq-en-Baroeul) : *lijst nr. 8 van april 1979* : zilveren munten van de Romeinse republiek en van het keizerrijk, Gallische munten uit goud en electrum en Franse pieforts.

De heer W.P. Houston (Boecklin strasse 2, D-6 Frankfurt-am-Main 70) : *lijst nr. 27* : Duitse munten van vóór 1871, jetons, buitenlandse munten en noodgeldbriefjes.

Münz Zentrum (Rubensstrasse 42, D-5 Köln 1) organiseerde op 18 en 19 april zijn 34ste en 35ste openbare muntenveiling.

De eerstgenoemde veiling groepeerde een belangwekkende reeks munten van de Noordelijke Nederlanden, vervaardigd tussen de 15de eeuw en heden. Opmerkenswaardig is dat dit gedeelte van de veilingscatalogus in het Nederlands opgesteld was. Alle provincies, steden en heerlijkheden alsook de hedendaagse munten waren in de reeks vertegenwoordigd. Vervolgens bevatte de catalogus ook nog antieke munten, een belangrijke reeks Duitse munten en ook nog stukken uit diverse landen afkomstig.

De tweede veiling, deze van 19 april, was voorbehouden aan de verspreiding van een private verzameling munten uit Pfalz : bijna duizend loten met munten, medailles en numismatische boeken. De catalogus wordt voorafgegaan door een inleiding, van de hand van de heer Albrecht, waarin de stand van kennis gegeven wordt betreffende de studie van de muntslag van Pfalz. Het is duidelijk dat deze met reproducties van gravures en schilderijen opgeluisterde catalogus het referentiewerk zal worden voor de numismatiek van Pfalz.

Dezelfde firma gaf ook haar 30ste catalogus uit waarin tegen vaste prijzen antieke en Duitse munten te koop aangeboden worden.

Banque Leu - Département Numismatique (Bahnhofstrasse 32, CH-8022 Zürich) organiseerde op 8 en 9 mei 1979 een zeer belangrijke veiling uitsluitend gewijd aan antieke muntstukken. De tweede veilingdag is

voorbehouden aan de verspreiding van op voornoemde muntsoorten betrekking hebbende boeken. Vanaf het begin van de Griekse muntslag tot de eerste eeuwen van het Byzantijns rijk laat de catalogus aan het oog van de opgetogen verzamelaar een pleiade van 460 muntstukken defileren die allen een uitzonderlijke kwaliteit aan een grote zeldzaamheidsgraad koppelen. De voor het merendeel in FDC- of prachtige staat van bewaring verkerende stukken tonen in al hun luister het uitzonderlijk vakmanschap van de antieke muntgraveurs

Aes Rude S.A. (Via A. Volta 2, CH-6830 Chiasso) hield op 6 en 7 april in het Grand Hôtel Europa te Lugano de openbare veiling van reeksen samengesteld uit Griekse, Romeinse republikeinse en keizerlijke munten, medailles en munten uit diverse landen, gevolgd van Italiaanse munten vanaf de middeleeuwen tot nu. Het merendeel der stukken staat afgebeeld op de 79 platen tellende catalogus